

תאריך עדכון: 20 באפריל 2023

שם המחלקה: המחלקה לתלמוד ותורה שבעל-פה

שם ומספר הקורס: אגרת רב שרירא גאון

09-073-01

שם הקורס באנגלית:

The Epistle of R. Sherira Gaon

שם המרצה: פרופ' עוזיאל פוקס

סוג הקורס: הרצאה

שנת לימודים: תשפ"ד סמסטר: א היקף שעות: 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט: lemida.biu.ac.il

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה:

מטרת הקורס:

- לעיין בחיבור הראשון העוסק בהשתלשלותה והיווצרותה של ספרות התורה שבעל פה.
- להבין את המניעים להיווצרות החיבור.
- להכיר את תפיסות העולם השונות אודות מסירת התורה שבעל פה.
- לעמוד על ההבדל בין נוסחי החיבור, ועל השפעתו לדורות.

תוצרי למידה:

- להבין את השאלות המתודולוגיות העולות בחיבורו של רב שרירא גאון – האם מדובר בכרוניקה או בחיבור היסטוריוסופי-אידיאולוגי
- לעיין בשאלות הכרונולוגיות (תקופת התלמוד, תקופת הגאונים) העולות באיגרת.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

איגרת רב שרירא גאון היא החיבור הראשון שנכתב ובו תיאור היווצרות ספרות התורה שבעל פה ומסירתה. החיבור כולל בתוכו מידע רב אודות תקופת התנאים והאמוראים. הקורס יעסוק בלימוד של האיגרת כולה – על חלקיה הספרותיים והביוגרפיים. נעמוד על היבטים שבהם רב שרירא משמר מסורות קדומות לצד היבטים אידיאולוגיים ותפיסות עולם שהוא מחדיר לתוך התיאורים ההיסטוריים שלו.

השיעור יהיה מורכב מהרצאה פרונטלית שבמהלך יהיה לימוד ודיון על הטקסט של אגרת רש"י.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

הנושא:	עמודים באגרת רש"י, מהדורת לוין	ביבליוגרפיה
1	4 – 6	ברודי, ציון, עמ' 26–19
2	4 – 6	לוין, אגרת רש"י, הקדמה, עמ' 10–14.
3		אפשטיין, נספח – לאגרת רש"י
4	7 - 21	בלידשטיין, רעיון תורה שבעל פה
5	21 - 33	
6	33 - 47	
7	48 - 69	
8		
9	69–71 ; 95–100	פוקס, תלמודם של גאונים, עמ' 24–27
10		ברודי, הכרונולוגיה
11		גפני, לחקר הכרונולוגיה גפני, ההיסטוריוגרפיה
12		
13	97–122	
14		כהן, לבחינת ההערות ההיסטוריוגרפיות

ג. דרישות קדם:

רקע בלימוד תלמוד. (האיגרת כתובה בתערובת של ארמית ועברית ומבוססת על טקסטים תלמודיים. ללא רקע יהיה מאוד קשה להבין את האיגרת ואת דברי החוקרים עליה)

ד. חובות / דרישות / מטלות:

יש חובת נוכחות בשיעורים. תלמידים שייעדרו יותר מארבעה שיעורים לא יוכלו להגיש את עבודת הסיום.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

20% מטלות במהלך הקורס (בין השאר יהיה בוחן בקיאות על האיגרת)
80% מטלת סיום – עבודה

ו. ביבליוגרפיה:

חובה

1. י"נ אפשטיין, 'נספח – לאגרת רב שרירא גאון', מבואות לספרות האמוראים, ירושלים-תל אביב, 1962, עמ' 610 – 615.
2. י' ברודי, ציון בין הפרת לחידקל, ירושלים תשע"ו, עמ' 19–26.

רשות

3. י' בלידשטיין, רעיון תורה שבעל-פה ותולדותיו באגרת רב שרירא גאון, דעת 4
4. (תש"מ), עמ' 5 – 16.
5. י' ברודי, צוהר לספרות הגאונים, הקיבוץ המאוחד 1998.
6. י' ברודי, 'הכרונולוגיה של תקופת התלמוד', תרביץ ע (תשס"א), עמ' 75 – 107.
7. י' גפני, 'לחקר הכרונולוגיה התלמודית באיגרת רב שרירא גאון', ציון נב (תשמ"ז), עמ' 1–24.
8. י' גפני, 'ההיסטוריוגרפיה התלמודית באיגרת רב שרירא גאון: בין מסורת ליצירה', ציון עג, (תשס"ח), עמ' 271–296.
9. ב"מ לוין, אגרת רב שרירא גאון, ירושלים תשל"ב (מהדורת צילום).
10. ברק כהן, 'לבחינת ההערות ההיסטוריוגרפיות של רש"י על אמוראי בבל בפירושו לתלמוד הבבלי', *JSIJ* 6 (2007), pp. 55-73.
11. ע' פוקס, תלמודם של גאונים, ירושלים תשע"ז
12. Brody, Robert, 'The Epistle of Sherira Gaon', *Rabbinic Texts and the History of Late-Roman Palestine* (2010) 253-264,
13. Schlüter, Margarete, 'Was the Mishnah written? The answer of Rav Sherira Gaon', *Rashi, 1040-1990: hommage à Ephraïm E. Urbach, Congrès européen des études juives*, Paris 1993, pp. 213-218